займати випускник даної спеціальності. Формування переліку ергономічних знань та вмінь є логічно-ступеневим процесом з опорою на етапи аналізу основних засобів професійної та навчальної діяльності: нормативних документів, об'єктів трудової та професійної діяльності, виробничих функцій працівників, а також системи опорних знань та вмінь з забезпечуючи предметів, системи вимог до визначення рівня сформованості ергономічних знань та вмінь впродовж навчання. Якість формування ергономічних знань та вмінь цілком залежить від забезпечення інструктивно-мотиваційного зворотного зв'язку між студентом та навчальними досягненнями на проміжному та підсумковому контролі.

1. Білоусова В.О. Теорія і методика гуманізації відносин старшокласників в позаурочній діяльності загальноосвітньої середньої школи: [монографія] / В.О. Білоусова. – К.: ІЗМН, 1997. – 192 с.

2. Борисова Т.М. Зв'язок ергономічних знань з основами наук у змісті професійної підготовки учителів трудового навчання / Т.М. Борисова // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Серія: "Педагогічні науки": [зб.]. – Чернігів: ЧДПУ, 2006. – Вип. 37. – С. 93 – 98.

3. Борисова Т.М. Оцінювання навчальних досягнень студентів з основ ергономіки у кредитно-модульній системі навчання / Т.М. Борисова // зб. наук. праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Серія "Педагогічні науки". – Полтава: ПДПУ, 2008. – Вип.4. – С. 90 – 100.

4. Лук'яненко Г.І. Критерій сформованості культури харчування / Г.І. Лук'яненко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – № 5. – С. 39 – 41.

5. Мелецинек Адольф. Сертифицированная квалификация преподавателей технических дисциплин "Европейский инженер-педагог" "ING-PAED IGIP" // Новий колегіум (Науковий інформаційний журнал. Проблеми вищої освіти). – 2000. – №4. – С. 56 – 58.

6. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин: Пособие для преподавателей / С.Ф. Артюх, Е.Э. Коваленко, Е.К. Белова, Г.В. Изюмская, В.В. Беликова / Под ред. С.Ф. Артюха. – Харьков: УИПА, 2001. – 210 с.

7. Сажко Г.І. Методика формування ергономічних знань та умінь майбутніх інженерів педагогів в галузі комп'ютерних технологій: автореф. дис… на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (технічні дисципліни)" / Г.І. Сажко. – Харків, 2006. – 22 с.

8. www.ndi-design.org.ua/idea.html

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

УДК 373.13

Андрій Цина, *кандидат педагогічних наук,*
доцент кафедри теорії та методики технологічної освіти
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

МОДЕЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПОЯСНЕННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті розглядаються особливості побудови моделі вчителя технологій з метою розв'язання практичних завдань підвищення ефективності особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: *модель спеціаліста, методика створення моделі, професійний потенціал вчителя, рівні особистісних проявів фахівця, професійно-значущі компетенції, нормативи моделювання фахівців.*

В статье рассматриваются особенности построения модели учителя технологий с целью решения практических задач повышения эффективности личностно ориентированной профессиональной подготовки будущих учителей.

Ключевые слова: *модель специалиста, методика создания модели, профессиональный потенциал учителя, уровни личностных проявлений специалиста, профессионально-значимые компетенции, нормативы моделирования специалистов.*

In the article the features of construction of model of a teacher of technologies are examined with the purpose of decision of practical tasks of increasing the efficiency of the personally oriented professional training of future teachers.

Key words: *model of specialist, methods of model creation, teacher's professional potential, levels of specialist's personality displays, professionally important competencies, norms of specialists' design.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Модель спеціаліста являє собою певний еталон для кожної спеціальності, який розкриває вимоги до його соціальної і професійної компетентності, професійно-значущих особистісних психологічних і психофізіологічних якостей. Така модель розробляється на підставі моделі професійної

© А. Цина, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

діяльності спеціаліста з метою забезпечення та прогнозування її ефективності шляхом аналізу необхідних для цього особистісної спрямованості, досвіду у вигляді набутих фахівцем соціальних і професійних компетенцій, змісту і динаміки протікання психологічних і психофізіологічних процесів, які забезпечують цю ефективність. Модель спеціаліста є також необхідною для забезпечення і прогнозування якості професійної підготовки та особистісного розвитку майбутніх фахівців у ВНЗ. Професіоналізація освіти, за словами Президента АПН України В. Кременя, повинна забезпечувати якісний, чітко вимірюваний і порівнюваний освітній результат, сформульований у термінах компетентностей і кредитів та вираженого в наданих кваліфікаціях [3].

У професіоналізованій вітчизняній вищій освіті існує певна невідповідність якості підготовки фахівців потребам і очікуванням громадян, роботодавців, суспільства в цілому. Ми поділяємо думку О.Є. Смирнової щодо необхідності моделі спеціаліста для розуміння ситуації в цілому, виходячи за межі ВНЗ, а також для передбачення змін у галузі діяльності спеціалістів з метою врахування цих змін у процесі підготовки фахівців [11, 7].

Зв'язок проблеми з наступними дослідженнями і публікаціями. У побудові моделі вчителя технологій ми спираємося на дослідження і публікації, в яких розкриваються визначення моделі як спрощеного і схематизованого прототипу оригіналу (Ю.О. Гастєв, Д. Пойа, В.О. Штофф), моделювання спеціаліста як джерело вибору і обґрунтування змісту професійної освіти (О.С. Пономарьов), сутність поняття "модель спеціаліста" і загальна методологія та методика створення такої моделі (О.Є. Смирнова), моделювання процесів професійної діяльності різних видів (О.М. Джеджула, А.Ю. Цина), професійний потенціал вчителя (С. Трипольська, Л.М. Мітіна), рівні сформованості особистісних проявів фахівця (Б.С. Братусь), динаміка змін особистісно-смислових рівнів у розвитку особистісно професійних якостей вчителя (М.Н. Міронова), класифікація професійно-значущих компетенцій (Д. Іванов, А.М. Мітяєва), вихідні нормативи моделювання фахівців освітньої галузі "Технології" [4].

Зв'язок проблеми з важливими практичними завданнями. Завдання побудови моделі спеціаліста нами розв'язуються на підставі ґрунтовного аналізу моделі змісту і характеру професійної діяльності фахівця, у якій визначаються основні проблеми, види діяльності, функціональні обов'язки працівника, умови забезпечення його професійної діяльності. Це дасть можливість встановити структурно-логічну схему їх взаємозв'язку із соціальною спрямованістю, професійними компетенціями, психологічними та психофізіологічними якостями особистості спеціаліста в його цілісній моделі. Повна модель спеціаліста повинна не тільки визначати перелік основних видів особистісних проявів фахівця, а й вказувати вимоги до рівня їх сформованості [10, 14].

Модель спеціаліста спрямована на розв'язання таких важливих практичних завдань підвищення ефективності підготовки та використання фахівців:

- аналіз напрямків і шляхів удосконалення професійної підготовки і особистісного розвитку спеціаліста в умовах реформування галузі;
- розробка нормативної документації для проектування і організації підготовки у вищих навчальних закладах спеціалістів принципового нового профілю;
- педагогічне моделювання і здійснення особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ;
- забезпечення відповідності завдань, змісту і процесу професійної підготовки соціальним вимогам до особистісної спрямованості майбутніх спеціалістів, рівня їх соціально-професійної компетентності, психологічного і психофізіологічного розвитку;
- побудова на основі моделі спеціаліста галузевих стандартів вищої освіти для кожної спеціальності;
- виявлення невідповідності між професійною підготовкою і рівнем особистісно-професійної готовності випускників;
- одержання відомостей про основні вимоги, можливі тенденції і сфери ефективного використання даних спеціалістів;
- розробка посадових інструкцій, створення паспорту фахівця.

Виокремлення з проблеми досліджуваної частини. У нашому дослідженні ми виходимо з визначення моделі як спрощеного і схематизованого прототипу оригіналу, між якими можуть існувати аналогові відношення ізоморфізму (однозначна схожість структур) та ізофункціоналізму (схожість ознак взаємодії елементів структур). Створення адекватної і динамічної моделі спеціаліста передбачає дослідження структурно-функціональної взаємодії елементів особистості фахівця у вигляді її спрямованості, досвіду, психологічних і психофізіологічних якостей, які забезпечують успішність професійної діяльності спеціаліста.

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

МОДЕЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПОЯСНЕННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Актуальність досліджуваної частини. Моделювання особистості спеціаліста є одним з етапів розробки особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців. Тому, розробка достатньо повної моделі особистості фахівця, що розкриває його особистісну спрямованість, досвід професійної компетентності і професіоналізму, психологічні і психофізіологічні професійно-значущі якості виступає на даному етапі дослідження кінцевою метою.

Цілі дослідження. Модель спеціаліста використовується нами з метою одержання пояснення структури і функціонування професійно-значущих складових особистості фахівця, а також прогнозування можливостей його особистісно-професійного розвитку. Пояснююча функція моделювання спеціаліста має психолого-педагогічну мету з'ясування структури і функціонування особистості спеціаліста, а передбачаюча – має евристичне значення для визначення нових підходів до його професійної підготовки і розвитку.

Методи дослідження проблеми. Психолого-педагогічне проектування цілісної моделі спеціаліста ґрунтується на системному підході до визначення її змісту і структури, соціальних, психологічних і психофізіологічних вимог до компетентності, професіоналізму і особистісних якостей фахівця. Логіка формування ідеальної описової моделі особистості спеціаліста передбачає мисленнєве переведення визначених у моделі діяльності фахівця змісту задач, видів діяльності, функціональних обов'язків працівників, умов здійснення їх професійної діяльності у зміст, внутрішню структуру і рівні сформованості найсуттєвіших з позицій моделювання професійно-значущих особистісних якостей і компетенцій спеціаліста. Застосування в нашому дослідженні методу моделювання як методу пізнання особистості спеціаліста передбачає побудову її моделі, яка зберігає основні його особливості і якості необхідні для успішної професійної діяльності, і вивчення функціонування моделі з перенесенням отриманих даних на реальну особистість спеціаліста. Уточненню пов'язаної з моделюванням ідеї схожості моделі особистості спеціаліста з оригіналом сприятиме застосування при її розробці та перенесенні професійно-значущих якостей з моделі на оригінал попередньо розробленої нами моделі діяльності спеціаліста [12].

Характеристика і обґрунтування отриманих результатів. У нашому дослідженні ми розглядаємо тенденції побудови моделі прояву особистісної спрямованості спеціаліста, його професійного досвіду, професійно-значущих психічних процесів і психофізіологічних якостей, а отже, пов'язані з моделюванням суб'єкту, який ототожнюється з деякою штучною системою призначеною для професійної діяльності, спроможною до навчання, самовдосконалення і саморегуляції.

Самовдосконалення і навчання передбачають накопичення професійно-значущої інформації в ході набуття індивідуального досвіду з такою її переробкою та розміщенням, щоб вона у потрібний момент могла бути використана для керування професійною діяльністю. Спроби моделювання саморегуляції та керування як складної психічної властивості мозку людини з нечіткою визначеністю форм діяльності при різноманітних зовнішніх умовах і багатоваріантністю проявів внутрішніх параметрів полягають у відтворенні в цих системах вироблених психікою ефективних рівнів саморегуляції та керування:

- прийом, упорядкування, запам'ятовування і передача інформації;
- реакція на зміни в оточуючому середовищі;
- дослідження та імітація керування власними цілеспрямованими діями.

Вихідні нормативи моделювання фахівця з освітньої галузі "Технологія" визначаються кінцевою метою нашого дослідження – розв'язком завдань його професійної підготовки, яка регламентується основополагаючими документами у сфері освіти, встановленими переліками напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка спеціалістів. Підготовка вчителів технологій здійснюється у ВНЗ за галуззю наук "Освіта" та напрямом підготовки "Технологічна освіта" у поєднанні зі спеціалізаціями, що поглиблюють зміст напряму за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра і спеціаліста [4]. Модель учителя технологій повинна забезпечити відповідність цілей, змісту і процесу професійної підготовки вчителя цього напряму вимогам до рівня соціально-професійної компетентності, змісту і характеру його професійно-педагогічної діяльності. На підставі вказаної моделі повинні розроблятися та оновлюватися галузеві стандарти вищої освіти за напрямом підготовки "Технологічна освіта".

Складність і багатоплановість створення моделі спеціаліста зумовлює необхідність поетапної реалізації методичних основ по створенню спочатку моделі діяльності спеціаліста, а потім власно моделі спеціаліста як особистості.

За такої послідовності етапів створення моделі

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

спеціаліста стає необхідним його особистісне вивчення як носія функцій професії вчителя технологій. Вивчення параметрів особистості вчителя як автономного об'єкту здійснюється багатьма дослідниками на різних рівнях деталізації:

- соціологічний рівень розкриває соціальні установки, ціннісні орієнтації і переконання, на яких базуються загальна культура, етика, світогляд;

- соціокультурний рівень окреслює досвід професійної діяльності особистості спеціаліста у вигляді привласнених ним компетенцій: знань, умінь, навичок, які виступають початковою основою набуття професіоналізму;

- психологічний рівень передбачає аналіз особистісно-професіографічних якостей, які визначають необхідний для успішної професійної діяльності індивідуальний стиль спеціаліста;

- психофізіологічний рівень визначає психічні і біологічні властивості та здібності, перелік і прояв яких зумовлюється необхідністю їх застосування в діяльності спеціаліста.

Зазначені на кожному рівні особистісні прояви спеціаліста з достатньою повнотою характеризують його модель як цілісної особистості, що виступає носієм певних професійних функцій. Побудова моделі спеціаліста повинна з достатньою повнотою висвітлювати його професійну діяльність, параметри якої відповідають професійно-значущим сторонам особистості. Для виділення відомостей про кожну особистісну сторону спеціаліста застосовують описові переліки, які визначають змістовно і структурно основу параметрів у вигляді наборів пунктів особистісних проявів спеціаліста на кожному з чотирьох рівнів їх деталізації [11, 47].

Ефективність створення моделі спеціаліста залежить від можливості прямого переведення даних з галузі діяльності в галузь параметрів особистості, коли з діяльності виділяються відповідні переліки знань умінь, проявів особистісних якостей. Зазначені переліки разом складають таку характеристику спеціаліста як його ідеальний особистісно-професійний потенціал (від лат. potencia – узагальнена здатність, можливість, сила), що визначає необхідний і достатній для компетентного виконання професійних функцій зміст і рівень сформованості професійно-значущих знань, умінь і особистісних якостей. Професійний потенціал С. Трипольська називає визначальною, стрижневою характеристикою педагога, спроможністю професійно бачити, розуміти, ставити і розв'язувати навчально-виховні проблеми [9, 5]. Ця професійна спроможність визначається системою природних та набутих якостей. Професійний потенціал повинен відповідати меті навчально-виховного процесу і не бути недостатнім для цього, забезпечуючи єдність у виконанні професійно-педагогічної діяльності вчителя проявів його природних схильностей, ставлення до педагогічної діяльності і набутої компетентності та професіоналізму. Формування особистісно-професійного потенціалу сьогодні виступає головною метою професійної підготовки вчителя.

Реальні зміст і рівень сформованості у спеціаліста особистісно-професійного потенціалу визначають рівень його кваліфікації, цінність особистості як фахівця для суспільства.

Професійно-особистісний потенціал виступає ядром особистості, яке зумовлює усі її прояви і існує у вигляді складної системи готовності, здатності і можливості компетентно і професійно діяти у сфері діяльності спеціаліста. Стійкість прояву особистісних властивостей, їх єдність, залежно від поєднання між собою, та діяльнісна активність якісно характеризують, за визначенням Н.А. Побірченко, психологічний ресурс особистості, який характеризує неповторність і унікальність професійних досягнень [8]. Поняття "психологічний ресурс" є складовим поняття "потенціал особистості", охоплюючи три з чотирьох компонентів особистості: спрямованість особистості, її психологічні можливості і психофізіологічні особливості. Четвертий компонент особистості – досвід професійної діяльності, у якій особистість формується і набуває професійної освіченості і досягнень є, водночас, умовою розвитку і результатом застосування власного психологічного ресурсу.

Численні експериментальні дослідження, проведені Л.М. Мітіною, показали, що протиріччя між потенційними можливостями особистості, з одного боку, і соціокультурними вимогами професійної діяльності майбутнього вчителя – з іншого, детермінує професійне становлення спеціаліста [7, 89].

Професійно-особистісний розвиток майбутнього вчителя здійснюється в ході подолання протиріччя між спонтанною активністю особистості і зовнішньою регуляцією професійної підготовки. У ході професійної підготовки джерело розвитку переміщується усередину особистості, сприяючи становленню самосвідомості, власного світогляду, активізуючи процеси самовизначення й самопізнання [7, 93]. Сформованість регуляторних механізмів зумовлює здатність молодої людини стати суб'єктом свого

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

професійного становлення, не бути його об'єктом, протистояти зовнішнім впливам. Тому динамічна модель учителя технологій повинна будуватися на засадах поступової трансформації зовнішніх джерел особистісного-професійного розвитку у внутрішні джерела саморегуляції розвитку фахівця.

У дослідженні особистості вчителя склалися різні підходи до розуміння цієї категорії:

- традиційний підхід передбачає вивчення складових структур особистості вчителя і їх співвіднесення між собою з метою відтворення цілого за окремо вивченими частинами;

Майже неособистісний рівень характеризується відсутністю у вчителя власного "Я", жорсткими симбіотичними зв'язками з учнями замість відношень, що не відповідає психічному вікові учня, можливістю некритичного і авторитарного копіювання своєї особистості в учневі і, навіть, можливе перебування вчителя в стані психологічної дитини, що в кожному з випадків перешкоджає і робить хаотичним особистісний розвиток учителя і учнів. Домінування майже неособистісного рівня зумовлює хаотичне поглинання вчителем всього, що створено іншими до нього на вищих рівнях з руйнівними наслідками для себе і оточуючих.

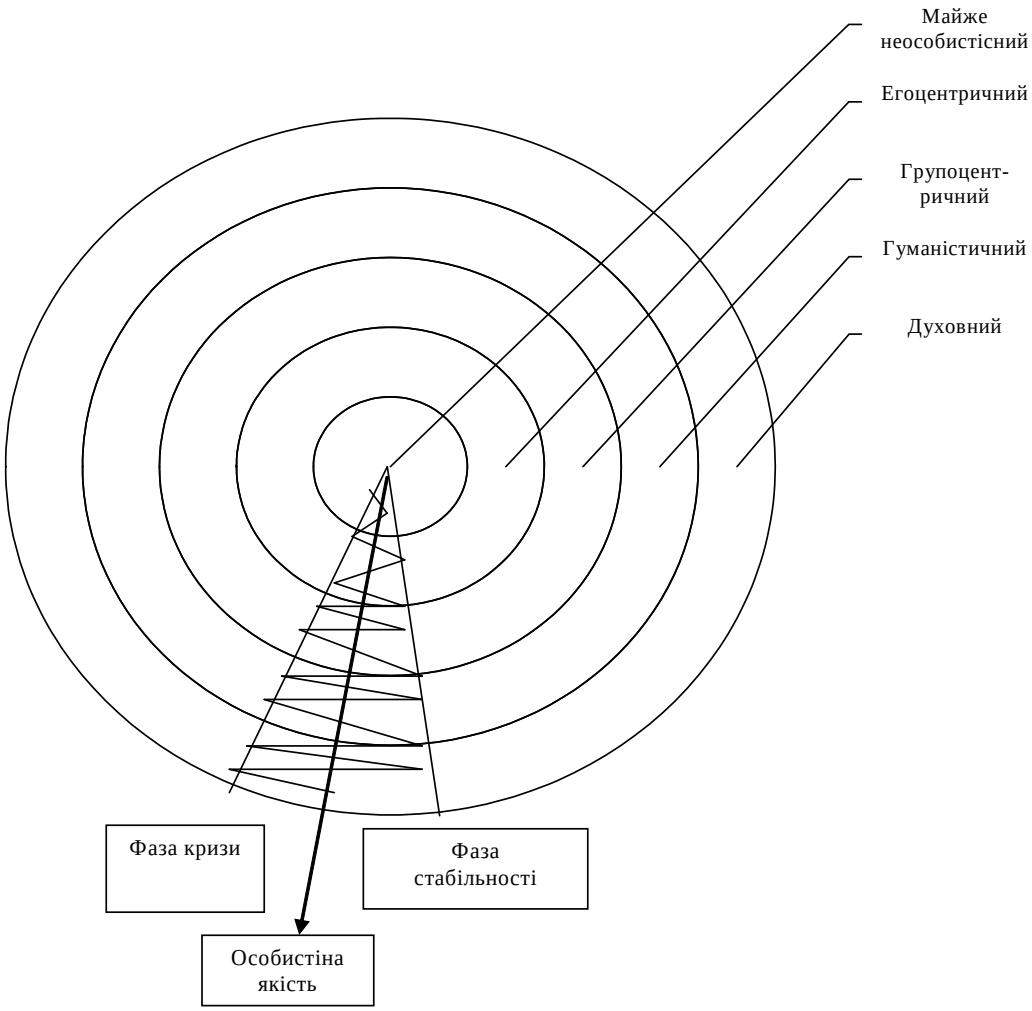

Рис. 1. Модель сфер особистісного розвитку професійно значущих якостей учителя

- гуманітарний напрямок передбачає цілісне розуміння людини у зв'язку з уявленням про межові, кінцеві смисли буття людини, розроблені філософією і теологією [1]. Особистісні смисли ми розглядаємо як сфери розвитку особистості, які складаються з п'яти рівнів (за Б.С. Братусем) (див. рис. 1).

Егоцентричний рівень передбачає споживання вчителем культурних цінностей для власних потреб, а не їх трансляцію учням, непродуктивний зверхконтроль, використання учнів для досягнення власного благополуччя, успіху і зручності, що проявляється в зовнішньо демонстрованих високопрофесійних якостях, які

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

насправді є маніпуляцією або у намаганнях усунути зі сфери своїх інтересів учнів, які чинять опір прагненням вчителя до економії власних зусиль і матеріальних вигод. При домінуванні в житті вчителя егоцентричного рівня мета його професійно-педагогічної діяльності спрямовується на використання соціокультурних здобутків суспільства для своєї вигоди.

Групоцентричний рівень визначається передачею вчителем учням цінностей культури, до якої він належить, спрямованістю на виховання учнів як колективістів і громадян, коли інтереси колективу ставляться вище за інтереси окремої дитини, нездатність переступити існуючі норми і правила унеможливлює створення чогось нового, здійснення самостійного вибору, робить визнання навчальних цілей вищим за розвиваючі, а сам учитель вважає себе і дітей засобами для реалізації суспільних цілей, що веде до знецінення особистого життя вчителя і учнів і не сприяє розвитку їх індивідуальності.

Гуманістичний рівень передбачає здатність вчителя до реалізації свого неповторного особистісно-професійного потенціалу як авторської культурно-просвітницької творчості на благо всіх, сприйняття вчителем кожного учня як неповторного і унікального за смислами життя, в професійно-педагогічній діяльності головним визнається не вплив і формування педагогічними діями, а співробітництво, діалог і фасилітація (сприяння особистісному розвитку) в співтворенні особистісної культури учня. Домінування в життєдіяльності вчителя гуманістичного рівня спрямовує його професійно-педагогічну діяльність на досягнення земного щастя всім людством.

Духовний рівень характеризується філософською мудрістю вчителя у здатності цілісно сприймати буття, пошуком смислу життя, професійно-педагогічною діяльністю і духовною єдністю вчителя і учнів на засадах добра і любові, сприянням усуненню перешкод на унікальному особистісному шляху учня до самопізнання своєї місії в цьому світі. Домінування у вчителя духовного рівня робить метою його професійно-педагогічної діяльності збереження життя у вселенському значенні.

Сучасна освітня парадигма орієнтує особистість вчителя на присвоєння не менш як гуманістичного рівня. Становлення особистості вчителя відбувається все життя і полягає не тільки у зростанні професійно-педагогічної компетентності, а в кризовому зростанні до нових смислових рівнів своєї професійно-педагогічної діяльності

В основу побудови моделі розвитку особистості вчителя згідно гуманітарного напрямку М.Н. Міроновою покладено смислову вертикаль, яка характеризує зміну особистісно-смислових рівнів, які є присутніми в тій чи іншій кількості в кожній людині і проявляються ситуаційно [5]. Зміни особистісно-смислових рівнів супроводжується кризами зростання, результатом яких можуть бути зміни росту або зупинка на певному рівні і, навіть, регрес. Розвиток професійно-значущих якостей сфери особистості здійснюється не просто векторно, а по розширюваної спіралі в напрямку зростання діапазону їх застосування у більш високих особистісних смислах (рис. 1). На кожному виткові змін якостей особистості відбувається кризова фаза ломки попередніх смислових утворень особистості, яка зовнішньо проявляється у відмові від існуючих цінностей. Друга фаза змін передбачає присвоєння особистістю нових смислових рівнів, що веде до стабілізації особистісного стану і продуктивного розвитку особистості. Непродуктивний вихід з фази кризи має наслідками зупинку або регресію особистісного розвитку, що проявляється або в зупинці становлення особистісної якості на даному смисловому рівні, або, навіть, повернення на нижчі рівні, що є ознакою деградації особистості. У кожний момент професійної підготовки в майбутнього вчителя розвиваються професійно-значущі особистісні якості на певних рівнях і фазах їх присвоєння. Професійно-значущі якості можуть досягати різних рівнів особистісних смислів і домінувати в різних професійно-педагогічних ситуаціях, маючи не тільки позитивні, а й негативні наслідки. Завдання особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів полягає в компенсуючому розвитку особистісних якостей низьких рівнів сформованості тими якостями, які набули найвищих рівнів прояву особистісних смислів. Це буде розвивати в кожному студентові індивідуальний стиль професійно-педагогічної діяльності, який гарантує досягнення особистістю вчителя передбачених державними освітніми стандартами продуктивних результатів професійно-педагогічної діяльності різними засобами особистісно-професійного впливу на учнів як суб'єктів освітнього процесу.

Вимоги до рівня професійної підготовки вчителя технологій не повинні обмежуватися лише професійно-педагогічними знаннями і вміннями, які в реальній професійно-педагогічній діяльності не мають самі по собі цінності, а розкривати здібності фахівця необхідні для виконання функцій учителя технологій. Виконання

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

функціональних завдань на виробництві, а не тільки відповідність діяльнісним критеріям, американський дослідник Р. Мейєрс вважає невід'ємною складовою компетентності [13, 15]. Професійно-значущі функції вчителя, як узагальнені і стандартизовані способи дій, забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності і визначаються в сучасній теорії педагогіки як компетенції.

Молодий учитель може мати достатньо повні, міцні фахові знання і вміння з освітньої галузі "Технології", але не бути здатним передати свої знання учням унаслідок невміння самостійно приймати правильні рішення в конкретних професійно-педагогічних ситуаціях і здійснювати їх на практиці. Майбутнього вчителя неможливо навчити в стінах ВНЗ всім варіантам професійно-педагогічної діяльності, які чекають на нього у наступній професійно-педагогічній кар'єрі. Разом з тим оптимальній адаптації випускників в умовах загальноосвітніх навчальних закладів сприятиме набуття під час навчання у ВНЗ комплексу професійно-значущих компетенцій, які визначають готовність майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності і складаються з таких класів [6]:

- спеціальні (предметні або професійно орієнтовані) компетенції забезпечують реалізацію професійних завдань шляхом володіння знаннями і навичками професійно-педагогічної діяльності, самостійного планування своєї діяльності, аналізу отриманих результатів, уміннями робити необхідні висновки і формулювати пропозиції, представлення отриманих результатів професійно-педагогічної діяльності;

- базові (надпрофесійні або соціально-особистісні) компетенції визначають орієнтацію у сфері специфічних професійних функцій і задач освітньої системи суспільства, володіння стратегіями і досвідом їх розв'язання, готовність до співпрацювання з іншими при виконанні професійних функцій, уміння орієнтуватися в стандартних ситуаціях професійної діяльності і здатність до адаптації до нових умов, уміння приймати нестандартні рішення в галузі професійної діяльності;

- ключові компетенції впливають на успішність соціалізації майбутнього вчителя і передбачають володіння іноземною мовою, знання форм і методів наукового пізнання, володіння інформаційно-комунікативними і соціально-правовими технологіями, самостійність у навчально-пізнавальній діяльності.

Цілісна особистість учителя технологій створюється інтеграцією всіх трьох видів компетенцій, формуючи індивідуальний стиль його професійно-педагогічної діяльності з розв'язання важливих професійних завдань.

Будучи продуктом навчання професійно-педагогічна компетентність виступає наслідком особистісного саморозвитку майбутнього вчителя, в якому інтегруються особистісний і діяльнісний досвід. Рівень кваліфікації вчителя визначається ступенем і рівнем володіння професійно-педагогічними компетентностями. Так, наприклад, кваліфікація бакалавра передбачає вузьку практично-виконавську професійно-педагогічну діяльність учителя в стандартних ситуаціях, а кваліфікація магістра передбачає більшу розвинутість індивідуального стиля, заняття науково-творчою діяльністю за фахом.

Висновки. Побудована модель спеціаліста може бути використана для перетворення її даних в конкретні заходи навчально-виховного процесу, тобто веде до змін у підготовці фахівців. Виявлення динамічних змін у структурі і змісті професійно-значущих компетенцій і якостей особистості спеціаліста викликає нові вимоги до динамічного процесу нарощування професійно-особистісного потенціалу майбутнім фахівцем під час навчання у ВНЗ.

Розроблена нами модель спеціаліста (вчителя технологій) є основою для подальшої розробки моделі особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя як основи концепції розвитку спеціальності, освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), освітньо-професійної програми (ОПП) і організації професійної підготовки спеціаліста та його особистісного розвитку.

1. Братусь Б.С. Опыт обоснования гуманитарной психологии / Б.С. Братусь // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 9 – 17.

2. Джеджула О.М. Актуальні проблеми графічної підготовки студентів вищих навчальних закладів / Олена Михайлівна Джеджула. – Вінниця: ВЦ ВДАУ, 2005. – 280 с.

3. Кремень В. Біла книга національної освіти України // Освіта України. – 7 серпня, 2009. – № 57 – 58. – С. 5.

4. Лист Міністерства освіти і науки України від 6 грудня 2007 року № 1/9-736 "Про перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра".

5. Миронова М.Н. Попытка целостного подхода к построению модели личности учителя / М.Н. Миронова // Вопросы психологии. – 1998. – № 1. – С. 44 – 53.

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

6. Митяева А.М. Содержание многоуровневого высшего образования в условиях реализации компетентностной модели / А.М. Митяева // Педагогика. – 2008. – № 8. – С. 57 – 65.

7. Особистісний і професійний розвиток людини в нових соціально-економічних умовах // Професійна діагностика / Упорядник Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – С. 88 – 98. – (Бібліотека "Шкільного світу").

8. Педагогічна і психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. / Том 5. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К.: "Педагогічна думка", 2007. – 392 с.

9. Підласий І. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя / І. Підласий, С. Трипольська // Рідна школа. – 1998. – № 1. – С. 3 – 8.

10. Пономарев А.С. Модель специалиста как источник выбора и обоснования содержания профессионального образования: текст лекции / Александр Семенович Пономарев. – Х.: НТУ "ХПІ", 2006. – 58 с.

11. Е.Э. Смирнова Пути формирования модели специалиста с высшим образованием / Елена Эмильевна Смирнова. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1977. – 136 с.

12. Цина А. Ю. Обґрунтування моделі діяльності вчителя технологій / А.Ю. Цина: материали за 5-а международна научна практична конференция ["Динамиката на съвременната наука"].(София, 17–25 юли 2009) – София : "Бял ГРАД-БГ" ООД, 2009. – С. 39 – 45. – (Том 7. Педагогически науки).

13. Development and implementing local educational standards / Ed. bi Meyers R. ERIC Clearing House on Assessment and Evaluation, 1998.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

УДК 378.22:004:[377]

Наталія Алік, *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ "ТЕХНОЛОГІЯ"

У статті розглядаються і узагальнюються наукові підходи до підготовки вчителів освітньої галузі "Технологія" у вищому навчальному закладі за допомогою інформаційних технологій.

Ключові слова: *інформаційні технології навчання, інформатизація освіти, професійно-педагогічна діяльність.*

В статье рассматривается и обобщаются научные подходы к подготовке учителей образовательной отрасли "Технология" в высшем учебном заведении с помощью информационных технологий.

Ключевые слова: *информационные технологии учебы, информатизация образования, профессионально-педагогическая деятельность.*

In the article examined and the scientific going is summarized near preparation of teachers of educational industry "Technology" in higher educational establishment by means of information technologies.

Key words: *information technologies of studies, informatization of education, professionally-pedagogical activity.*

Постановка проблеми. Упровадження інформаційних технологій в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору – пріоритетні напрями сучасної державної політики. Інформатизація освіти і пов'язані з нею можливості використання інформаційних технологій у навчанні ведуть не лише до зміни організаційних форм і методів навчання, а й до виникнення інноваційних методів навчання. Інформатизація предметних галузей, інтелектуалізація навчальної діяльності, загальні інтеграційні тенденції процесу пізнання навколишньої дійсності призводять до розширення, поглиблення, інтеграції навчальних предметів або окремих тем. Це зумовлює зміну критеріїв відбору змісту навчального матеріалу. Вони ґрунтуються на необхідності інтенсифікації процесу інтелектуального розвитку й саморозвитку особистості студента, формування вмінь одержувати знання, користуючись різними сучасними методами обробки інформації.

Провідним напрямом розвитку педагогічної освіти є докорінне оновлення її змісту, зорієнтованого на підвищення якості та гуманізацію процесу підготовки педагогічних працівників, які повинні мати ґрунтовні професійні знання, вміти поповнювати їх самостійно і бути конкурентоздатними на ринку освітніх послуг.

Одним з головних завдань розвитку педагогічної науки визначено створення умов для застосування інформаційних технологій у навчально-пізнавальній діяльності учнів, студентів

© Н. Алік, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com